

EKLEZJALNY WYMIAR ŻYCIA KONSEKROWANEGO

Sobór Watykański II przypomniał, że już od zarania Kościoła należeli do niego mężczyźni i kobiety, którzy przez praktykowanie rad ewangelicznych chcieli iść z większą swobodą za Chrystusem i dokładniej Go naśladować, a każdy z nich na swój sposób prowadził życie poświęcone Bogu, które Kościół święty chętnie wzięł pod opiekę i swoją powagą zatwierdził (*Perfectae caritatis* 1 – PC). Chociaż stan, który wyrasta z profesji rad ewangelicznych, nie dotyczy hierarchicznej struktury Kościoła, należy on jednak w sposób organiczny do jego życia i świętości (*Lumen gentium* 44 – LG).

Przytoczone soborowe stwierdzenia wskazują jasno na powiązanie życia konsekrowanego z życiem i posłannictwem Kościoła. Dlatego w tym artykule podjęte zostaną następujące zagadnienia: życie konsekrowane – darem Boga dla Kościoła powszechnego; szczególne zadania osób konsekrowanych w Kościele lokalnym; potrzeba współpracy osób konsekrowanych z pasterzami, z duchowieństwem, innymi instytucjami życia konsekrowanego oraz wiernymi świeckimi.

1. Życie konsekrowane – darem Boga dla Kościoła powszechnego

Rozdział o zakonnikach w konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*, wskazał wyraźnie, że życie konsekrowane jest żywotną częścią Kościoła; należy nienaruszalnie do życia i świętości Kościoła (LG 44). Rady ewangeliczne są darem Bożym, który Kościół otrzymał od swego Pana i z Jego łaski ustawicznie zachowuje (LG 43); w szczególny sposób zespalają z Kościołem i jego tajemnicą tych, którzy za nimi idą (LG 44). Dlatego też „Kościół bierze w opiekę i popiera odrębności charakteryzujące rozmaite instytucje zakonne” (LG 44). Życie konsekrowane znajduje się w sercu Ko-

ścioła; jest jego częścią integralną¹; można je zrozumieć w powiązaniu z istotnymi elementami składowymi i z całą strukturą Kościoła, z którego ono wyrasta i jest jego szczególną manifestacją². Funkcją życia konsekrowanego jest wyrażenie najgłębszej istoty Kościoła oraz wypełnienie jego misji w świecie³. I tylko widziane w perspektywie eklezjalnej ukazuje się ono w całym niewymownym bogactwie i płynącą z niego autentyczną siłą przyciągającą⁴.

Sobór Watykański II ukazał pierwotną prawdę o Kościele, wysuwając na plan pierwszy misterium Kościoła – komunii (LG rozdz. II)⁵. Również życie konsekrowane rozpatrywane jest w świetle eklezjologii komunii. Kościół jako wspólnota Boga z ludźmi i ludzi między sobą, znajduje swój najbardziej wymowny wyraz we wspólnocie osób konsekrowanych. Odnowa życia konsekrowanego w większości dokonała się w oparciu o eklezjologię komunii.

¹ Por. M. Midali, *Ecclesiologia della vita consecrata*, w: *Supplemento al Dizionario teologico della vita consacrata*, red. F. Poli, Milano 2003, s. 40-54. Autor podaje obszerną literaturę tego zagadnienia. Obszerną literaturę tego zagadnienia podaje Cz. Parzyszek, *Życie konsekrowane w posoborowym nauczaniu Kościoła*, Ząbki 2007, s. 501-528.

² Por. E. Gambari, *Per me vivere é la Chiesa*, Roma 1968; tenże, *Profilo religioso-apostolico della Suora oggi*, Milano 1965; A. Gemma, *Religiosi nella Chiesa per la Chiesa*, Tortona 1976; B. Przybylski, *Teologiczne podstawy życia zakonnego*, w: *Życie zakonne w strukturze Kościoła*, Rzym 1979, s. 1-19; B. Kruszyłowicz, *Wymiar eklezjalny życia konsekrowanego*, w: *Communio consecrata*, red. K. Wójtowicz, Kraków 2002, s. 116-125; P. Liszka, *Charyzmatyczna moc życia zakonnego*, Wrocław 1996, s. 95-105; Cz. Parzyszek, *Prześlanie Jana Pawła II o życiu konsekrowanym*, „Ateneum Kapłańskie” 1 (2007), s. 69-70; tenże, *Jan Paweł II – animator życia konsekrowanego*, „Życie konsekrowane” 2 (2007), s. 74-75;.

³ Por. S. Nowak, *Eklezjalny aspekt powołania w wypowiedziach II Soboru Watykańskiego*, „Analecta Cracoviensis” VIII (1976), s. 147-164.

⁴ Por. St. Nagy, *Z teologii życia zakonnego*, „Analecta Cracoviensis” VIII (1976), s. 166; D. Wider, *Życie oddane na własność Bogu*, Kraków 1996, s. 69-75; P. G. Cabra, *La vita consacrata inserita nella comunione e nella pastorale della Chiesa*, w: *Vita consacrata un dono del Signore alla sua Chiesa*, red. J. Aubry i inni, Torino 1993, s. 359-377; B. Przybylski, *Życie zakonne w Kościele hierarchicznym*, w: *Życie zakonne w strukturze Kościoła*, Rzym 1978, s. 20-33.

⁵ Por. J. W. Gogola, *Osoba i wspólnota*, Kraków 2002, s. 66; A. Acerbi, *Da una ecclesiologia giuridica a una ecclesiologia di comunione. Analisi del passaggio nell'elaborazione della Costituzione dogmatica „Lumen gentium”* Bologna 1974, s. 1-15; A. Bandera, *L'identità ecclesiale della vita religiosa*, „Vita consacrata” 33 (1997), s. 377.

Sekret prawdziwego przystosowania osoby konsekrowanej polega na uczestniczeniu w życiu Kościoła i uznaniu za swoje wszystkie jego inicjatyw i zamierzenia, zgodnie z właściwym sobie powołaniem (PC 2c). Motu Proprio *Ecclesiae sanctae* (ES) domaga się, aby osoby konsekrowane „w sposób najbardziej odpowiedni brały udział w tajemnicy i życiu Kościoła” (ES 16 § 1) oraz pragnie, aby w konstytucjach zostały uwidocznione ewangeliczne i teologiczne zasady, odnoszące się do zjednoczenia życia konsekrowanego z życiem Kościoła⁶. Życie osób konsekrowanych, ze swej natury, wyciska głęboki ślad na życiu Kościoła. Z kolei, życie Kościoła powinno się wyrażać w życiu osób konsekrowanych, które powinny je jak najlepiej reprezentować poprzez różnorodność charyzmatów, przekazanych przez ich założycieli (PC 1).

Dokument *Mutuae relationes* z 14 maja 1978 roku (MR) w całości naznaczony jest wymiarem eklezjalnym życia konsekrowanego. Wspólnoty życia konsekrowanego ubogacają Kościół poprzez ich wielość i różnorodność charyzmatów, wzbudzanych przez Ducha Świętego, przy wkładzie ich założycieli, potwierdzonych w sposób autentyczny przez hierarchię. Osoby konsekrowane są Kościołem: to wskazanie staje się źródłem imperatywu: winni zatem uczynić bardziej eklezjalne swoje życie i swoją misję apostołską. Wynika to z natury charyzmatu, który wspomniany dokument określa w ten sposób: „zdaje się być doświadczalnym przeżyciem Ducha, przekazanym swoim uczniom po to, by według niego żyli, strzegli go, pogłębiali i nieustannie rozwijali w harmonii ze wzrastającym stale ciałem Chrystusa”⁷. Dlatego dokument podkreśla, że „Kościół bierze w opiekę i popiera swoisty charakter rozmaitych Instytutów Zakonnych”⁸.

Jan Paweł II przypomniał, że osoby konsekrowane zaś winny być przeniknięte misterium Kościoła, które razem z misterium Chrystusa stanowi siłę napędową i jednoczącą ich życie i dzia-

⁶ Por. E. Gambari, *Życie zakonne po Soborze Watykańskim II*, red. J. Bielecki, Kraków 1998, s. 163.

⁷ MR 11. Definicja ta wyraźnie podkreśla eklezjalny wymiar każdego charyzmatu: „w harmonii ze wzrastającym stale Ciałem Chrystusa”

⁸ Tamże. Każdy charyzmat niesie ze sobą pewien ładunek nowości w życiu Kościoła. Może budzić trudności, skoro pochodzenie charyzmatu od Ducha nie zawsze i nie od razu łatwo jest rozpoznać. Stąd tak ważna i decydująca jest rola Kościoła i jego pasterzy.

łałość apostołską. Powołanie do życia konsekrowanego wrasta w życie codzienne Kościoła i społeczeństwa i przenika jej najczulsze tkanki. Osoby życia konsekrowanego są w szczególny sposób uzdolnione do miłości człowieka, pełnej bezinteresownego i bezgranicznego oddania. Stąd obecność osób życia konsekrowanego, tak w całym Kościele, jak i w Kościele lokalnym jest nieodzowna⁹

W adhortacji *Vita consecrata* (VC) znajdujemy wiele akcentów, wskazujących na szczególną rolę i miejsce życia konsekrowanego w tajemnicy Kościoła¹⁰. Życiu konsekrowanemu – czytamy – należy przyznać „obiektywne pierwszeństwo”, gdyż odzwierciedla ono sposób życia samego Jezusa (por. VC 32). Życie konsekrowane zapowiada i w pewien sposób uprzedza nadejście pełni królestwa niebieskiego (por. VC 32). Dokument podkreślił z naciskiem, że życie konsekrowane nie jest jakimś marginalnym zjawiskiem w Kościele, ale „znajduje się w jego samym sercu i stanowi integralną część życia Kościoła” (VC 3). „Życie konsekrowane, zwłaszcza w trudnych okresach dziejów, jest błogosławieństwem dla życia ludzkości i dla życia samego Kościoła” (VC 87).

Sobór Watykański II mówiąc, że życie konsekrowane należy do życia i świętości Kościoła (LG 44) podkreślił, iż zadaniem osób powołanych do życia konsekrowanego jest wyrażenie świętości właściwej Kościołowi. Wprawdzie wszyscy chrześcijanie są powołani do świętości (LG rozdz. V), to jednak osoby życia konsekrowanego, z racji natury tego życia, winni iść za Chrystusem *bardziej z bliska*. Jan Paweł II przypominał o tym obowiązku przy wielu spotkaniach z osobami życia konsekrowanego. W przemówieniu do sióstr z różnych wspólnot życia konsekrowanego w Rzymie w dniu 10 listopada 1978 roku, na zakończenie papież powiedział:

⁹ Por. Jan Paweł II, *Bogactwo żywej wiary w sercu Kościoła*, w: tenże, *O życiu zakonnym. Przemówienia - Listy Apostolskie - Instrukcje*, red. E. Weron, A. Jarocho, Poznań-Warszawa 1984, s. 11; tenże, *Widome świadectwo Kościoła w coraz bardziej sekularyzowanym świecie*, w: Jan Paweł II, *O życiu zakonnym*, dz. cyt., s. 121-122; tenże, *Żywotna obecność w Kościele brazylijskim*, w: Jan Paweł II, *O życiu zakonnym*, dz. cyt., s. 130.

¹⁰ Dość bogatą treść adhortacji *Vita consecrata* odnośnie do wymiaru eklezjalnego zawarł F. Ciardi, *Spunti di lettura ecclesiologica della „Vita consecrata”*, w: *Vita consecrata. Una prima lettura teologica*, Milano 1996, s. 55-105; W. Słomka, *Eklezjalny rys życia konsekrowanego*, w: *Vita consecrata. Adhortacja. Tekst i komentarze*, red. A. J. Nowak, Lublin 1998, s. 213-224.

„W was trwa szczególny posiew Ewangelii, szczególny wyraz tego powołania do świętości, o którym niedawno przypomniał Sobór w konstytucji o Kościele. Od was szczególnie wiele oczekuję i szczególnie wiele się spodziewam”¹¹. W kolejnym przemówieniu do przełożonych generalnych w Rzymie w dniu 16 listopada 1978 roku, nawiązując do tematu ich zebrania: *Życie zakonne a nowa ludzkość* powiedział m. in: „Jest to temat podstawowy, bardzo dawny i zarazem bardzo aktualny. Jeśli cały Lud Boży został powołany, by stawać się nową ludzkością w Chrystusie i przez Chrystusa (por. LG 5), to jednak drogi dojścia do tej nowej ludzkości – to znaczy do świętości – są różne i powinny pozostać różnymi”¹².

Życie konsekrowane przez samo swoje istnienie w Kościele podtrzymuje w ochrzczonych świadomość podstawowych wartości Ewangelii, dając wspaniałe i zaszczytne świadectwo temu, że świat nie może się przemieniać i ofiarować się Bogu bez ducha ewangelicznych Błogosławieństw. W ten sposób życie konsekrowane nieustannie przypomina Ludowi Bożemu o potrzebie odpowiadania świętością na miłość Bożą, i wyrażania swoim postępowaniem sakramentalnej konsekracji, dokonanej przez Boga w chrzcie, bierzmowaniu lub w sakramencie święceń. Trzeba bowiem, aby świętość udzielona w sakramentach prowadziła do świętości życia codziennego (VC 33). Świętość osób konsekrowanych jest również wezwaniem dla młodych zaproszeniem do pójścia drogą powołania: „Przez kontakt z rodzinami i przez przykład świętości, jakie dajecie przez formy Waszego apostołstwa, możecie stać się narzędziem łaski Bożej w dziedzinie powołań”¹³.

Interesującym opracowaniem jest obszerny artykuł A. B. Merino, który ukazuje eklezjalny wymiar życia konsekrowanego w nauczaniu Jana Pawła II w poszczególnych etapach jego pontyfikatu.

¹¹ Jan Paweł II, *Bogactwo żywej wiary w sercu Kościoła*, w: Jan Paweł II, *O życiu zakonnym*, dz. cyt., s. 13.

¹² Jan Paweł II, *Siostry zakonne - światłością Kościoła i ludzkości*, w: Jan Paweł II, *O życiu zakonnym*, dz. cyt., s. 14; tenże, *Niech nasza wiara będzie realizowana w praktyce życia*, w: Jan Paweł II, *O życiu zakonnym*, dz. cyt., s. 164. Papież przy okazji tego przemówienia o świętości zapewnił o modlitwie w tej intencji, aby Duch Święty wpoił w każdą sferę życia Kościoła zapal do świętości, który sprawi, że miłość Boga i miłość bliźniego będą ponad wszystko.

¹³ Jan Paweł II, *Jesteście świadkami miłości*, w: Jan Paweł II, *O życiu zakonnym*, dz. cyt., s. 161.

Pierwszy etap pontyfikatu określa autor jako rozeznanie i stymulowanie. To czas pierwszych przemówień, trzech encyklik: *Redemptor hominis* (1979), *Dives in misericordia* (1980) i *Dominum et vivificantem* (1986). To również czas wydania *Kodeksu Prawa Kanonicznego* (1983), adhortacji *Redemptionis donum* (1983), aprobata konstytucji poszczególnych instytutów życia konsekrowanego. Wszystkie te dokumenty zawierają wyraźne treści eklezjalne. Drugi okres to czas pogłębienia i ekspansji tematyki eklezjalnej. Rozpoczyna on czas Synodu Biskupów (1985) i czas adhortacji *Christifideles laici, Pastores dabo vobis*, wielu dokumentów z lat 1990 odnośnie do życia konsekrowanego aż po adhortację *Vita consecrata* (1996), gdzie można zauważyć całe bogactwo treści eklezjalnych. Trzeci okres od 1996 roku to czas szerzenia duchowości komunii podczas Wielkiego Jubileuszu 2000, poprzez *Novo Millennio ineunte* aprobatę instrukcji *Ripartire da Cristo*. Kończy autor swoje rozważania, że cały pontyfikat Jana Pawła II, gdy chodzi o wymiar eklezjalny jest mocnym akcentem: głosić, że życie konsekrowane jest darem Ducha Świętego dla Kościoła¹⁴.

2. Szczególne zadania osób konsekrowanych w Kościele lokalnym¹⁵

Drogą, która wiedzie stan życia konsekrowanego do budowania komunii z Kościołem powszechnym, jest Kościół lokal-

¹⁴ Por. A. B. Merino, *La dimension eclesial de la vida consagrada en el Magistero de Juan Pablo II*, „Sequela Christi” 1 (2005), s. 58-97.

¹⁵ 2 lutego 2005 roku Jan Paweł II przebywał w szpitalu; nie mógł uczestniczyć w celebracji Dnia Życia Konsekrowanego (był to czas celebrowania 40 rocznicy dekretu *Perfectae caritatis*, ale powiedział, że dziękuje za to, że przez te lata instytuty życia konsekrowanego przeszły wielką drogę odnowy, podejmując wskazania założyciela i dostosowując się do nowych czasów, aby lepiej służyć Kościołowi i światu. Por. tamże, s. 87.

¹⁵ Wyrażenia: *Kościół lokalny* czy *partykularny* są nieraz używane zamiennie na oznaczenie Kościoła diecezjalnego lub Kościoła większego regionu; utarł się jednak zwyczaj nazywania lokalnym Kościoła w diecezji, a partykularnym – Kościoła większego regionu czy kraju. Por. G. Nedungatt, *Ecclesia Universalis, Particularis, Singularis*, „Nuntia” 2 (1976), s. 75-78; J. Glemp, *Problem identyfikacji Kościoła lokalnego i partykularnego*, „Prawo Kanoniczne” 3-4 (1978), s. 3-21; F. Bogdan, *Instytuty życia konsekrowanego w Kościele lokalnym*, w: *Apostolskie posłannictwo zakonów*, red. L. Balter, *Powołanie człowieka* t. 7, Poznań 1987, s. 306-307.

ny¹⁶. Sobór Watykański II na wielu miejscach tak w konstytucji *Lumen gentium*, jak i w dekrecie *Perfectae caritatis* przypominał, że instytuty życia konsekrowanego winny być otwarte na potrzeby Kościoła lokalnego¹⁷. Dekret domaga się, aby instytuty życia konsekrowanego brały pod uwagę pożytek całego Kościoła i poszczególnych diecezji (PC 20)¹⁸. Wynika to z samej natury tegoż życia. Instytuty te są w Kościele i dla Kościoła. Skoro życie konsekrowane znajduje się w sercu Kościoła, znajdują się także w sercu Kościoła lokalnego¹⁹. Osoby konsekrowane winne zatem pozostać dyspozycyjnymi, by zaradzić potrzebom Kościoła lokalnego, którego dobro wpływa na pożytek Kościoła powszechnego²⁰.

Dokument *Ecclesiae sanctae* przypominał, że „wszystkich zakonników, także wyjętych, obowiązują prawa, dekryty i zarządzenia wydane przez Ordynariuszy miejscowych odnośnie do różnych dzieł w tym, co dotyczy wykonywania świętego apostołstwa, a także działalności duszpasterskiej i społecznej, przepisanej albo zalecanej przez Ordynariusza miejscowego” (ES 23). Kolejne zapisy

¹⁶ Por. M. Gołąb, *Czy zakony są jeszcze Kościołowi potrzebne?*, Kraków 2002, s. 163.

¹⁷ Po Soborze Watykańskim II problematyka Kościołów lokalnych należy do wiodących tematów eklezjologii. Podkreśla się z mocą, że lokalność należy do natury Kościoła. Por. E. Ozorowski, *Kościół. Zarys eklezjologii katolickiej*, Wrocław 1984, s. 187; M. Kowalczyk, *Komplementarność apostołskiej misji Kościoła*, Ząbki 2005, s. 72.

¹⁸ Por. J. R. Bar, *Prawo zakonne po Soborze Watykańskim II*, Warszawa 1977, s. 268 nn. i 280 nn.; F. Bogdan, *Prawo Instytutów życia konsekrowanego*, Poznań–Warszawa 1977, s. 271 nn. i 297 nn.; tenże, *Nowy dokument dotyczący stosunków między biskupami i zakonnikami*, „Homo Dei” 48 (1979), s. 53-59; E. Gambari, *Vita religiosa oggi*, Monfortante 1983, s. 457-499.

¹⁹ Por. J. M. R. Tillard, *I religiosi nel cuore della Chiesa*, Brescia 1968; F. Bogdan, *Instytuty życia konsekrowanego w Kościele lokalnym*, w: *Apostolskie posłannictwo zakonów*, dz. cyt., s. 307; J. Aubry, *Teologia della vita religiosa*, Torino 1970, s. 11-12; A. Favale, *Religiosi e gerarchia*, w: *Per una presenza viva dei religiosi nella Chiesa e nel mondo*, Torino 1970, s. 669-735; Cz. Parzyszek, *Przesłanie Jana Pawła II o życiu konsekrowanym*, art. cyt., s. 69-70.

²⁰ Por. F. Bogdan, *Instytuty życia konsekrowanego w Kościele lokalnym*, w: *Apostolskie posłannictwo zakonów*, dz. cyt., s. 317; A. Favale, *Per una presenza viva dei religiosi nella Chiesa e nel mondo*, dz. cyt., s. 691-735; E. Gambari, *Życie zakonne po Soborze Watykańskim II*, dz. cyt., s. 531-541; M. Maziers, *La place des religieux et religieuses dans une diocèse*, „Vocation” 1 (1970), s. 3-12; W. Słomka, *Eklezjalny rys życia konsekrowanego*, w: „Vita consecrata”, art. cyt., s. 213-224.

dokumentu, opisując relacje między ordynariuszem miejsca a osobami konsekrowanymi (zakonnikami), porządkują szczegółowo ogólne zasady zawarte w dokumentach soborowych dotyczących odnowy życia konsekrowanego²¹.

Dokument *Mutuae relationes* wyjaśnił, jaki powinien być stosunek osób konsekrowanych do Kolegium Biskupów, Biskupów poszczególnych diecezji oraz do Konferencji Episkopatu. Poprzez ten dokument *Stolica Apostolska* zamierzała odpowiedzieć na niektóre precyzyjne pytania, sformułowane we wstępie w następujący sposób: „czego biskupi oczekują od zakonników; czego zakonnicy oczekują od biskupów; jakich konkretnych środków trzeba się imać, aby dojść do harmonijnej i owocnej współpracy między biskupami i zakonnikami, czy to na szczeblu diecezjalnym, czy krajowym i międzynarodowym”²².

Przynależność osób konsekrowanych do rodziny diecezjalnej wpływa także istotnie na ich apostołat²³. Wypływa stąd zachęta do budowania, w ramach Kościoła lokalnego, poprzez spotkania i inne inicjatywy realizowane między klerem diecezji i wspólnotami osób konsekrowanych, wzajemnego zaufania, solidarności apostołskiej i braterskiej zgody. „Wyżsi przełożeni niechaj dołożą wszelkich starań, by poznać nie tylko zdolności i możliwości swoich współpracowników, ale i apostołskie potrzeby diecezji, w której dany instytut jest powołany do rozwijania swej działalności. Jest zatem rzeczą pożądaną, by pomiędzy biskupem a przełożonymi różnych instytutów obecnych w diecezji były prowadzone konkretne, zespołowe rozmowy w tym celu, aby przede wszystkim wobec zmieniających się pewnych sytuacji i wobec grożącego kryzysu powołań, można było stosowniej i z większym pożytkiem rozmieszczać personel zakonny” (MR 38). Uprzywilejowanymi zakresami współpracy po-

²¹ Por. Cz. Parzyszek, *Życie konsekrowane w posoborowym nauczaniu Kościoła*, dz. cyt., s. 510.

²² *Mutuae relationes, Przedmowa*, w; Jan Paweł II, *O życiu zakonnym*, dz. cyt., s. 334. Tekst ten przeszedł długą drogę. Jest to dzieło dwóch Kongregacji: ds. Biskupów i ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostołskiego.

²³ Por. MR 36; P. G. Cabra, *La vita consecrata inserita nella comunione e nella pastorale della Chiesa*, w: *Vita consecrata un dono del Signore alla sua Chiesa*, dz. cyt., s. 360-370; Cz. Parzyszek, *Przesłanie Jana Pawła II o życiu konsekrowanym*, art. cyt., s. 69-70.

winny być: aktywność pastoralna dotycząca powołań, promowanie nowych form apostołskich, pod kierunkiem biskupa, a to wszystko powinno nastąpić bez potrzeby porzucania przez zakonników form apostołatu właściwych dla ich własnej tradycji, jak: szkoła, misje, praca w szpitalach, w pomocy społecznej itp. (MR 39)²⁴.

Osoby życia konsekrowanego są w szczególny sposób uzdolnione do miłości człowieka, pełnej bezinteresownego i bezgranicznego oddania. Stąd obecność osób życia konsekrowanego, tak w całym Kościele, jak i w Kościele lokalnym jest nieodzowna²⁵. Prawdę tę w szczególny sposób przypomniał Jan Paweł II podczas spotkania z przełożonymi generalnymi różnych męskich wspólnot życia konsekrowanego: „Gdziekolwiek jesteście na świecie, poprzez Wasze powołanie istniejecie «dla Kościoła powszechnego», ale poprzez swoje posłannictwo jesteście «w określonym Kościele lokalnym». Tak więc wasze powołanie do Kościoła powszechnego urzeczywistnia się wewnątrz Kościoła lokalnego. Trzeba dołożyć wszystkich starań, ażeby «życie konsekrowane» rozwijało się w poszczególnych Kościołach lokalnych, ażeby przyczyniało się do ich duchowej budowy, ażeby stanowiło ich szczególną siłę. Jedność z Kościołem powszechnym poprzez Kościół lokalny jest Waszą drogą”²⁶. Prawdę tę podkreślił Ojciec święty także w adhortacji *Vita consecrata* (VC 47-48, 51, 54).

²⁴ Potrzebne są w tym celu komisje mieszane. Por. P. G. Cabra, *La vita consecrata inserita nella comunione e nella pastorale della Chiesa*, w: *Vita consecrata un dono del Signore alla sua Chiesa*, dz. cyt., s. 361-362.

²⁵ Por. Jan Paweł II, *Bogactwo żywej wiary w sercu Kościoła*, w: Jan Paweł II, *O życiu zakonnym*, dz. cyt., s. 11; tenże, *Widome świadectwo Kościoła w coraz bardziej sekularyzowanym świecie*, w: Jan Paweł II, *O życiu zakonnym*, dz. cyt., s. 121-122; tenże, *Żywotna obecność w Kościele brazylijskim*, w: Jan Paweł II, *O życiu zakonnym*, dz. cyt., s. 130.

²⁶ Jan Paweł II, *Życie zakonne jako droga do świętości*, w: Jan Paweł II, *O życiu zakonnym*, dz. cyt., s. 20.

3. Współpraca osób konsekrowanych z pasterzami²⁷

Osoby konsekrowane wpisane w życie i świętość Kościoła winny mocniej odczuwać potrzebę współpracy z wszystkimi, którzy ten Kościół stanowią, a przede wszystkim z jego pasterzami, zarówno na płaszczyźnie teoretycznej, a także w działalności apostołskiej. Szczególne zobowiązania osób i wspólnot życia konsekrowanego wobec Kościoła wyrażają się w uległości hierarchicznej władzy (kan. 590) oraz w duchu synowskiej czci i miłości wobec pasterzy (LG 45; PC 6; kan. 678 § 1-2). Oni bowiem zostali ustanowieni, aby kierować Kościołem powszechnym i Kościołami lokalnymi²⁸. Odpowiedzialne posłuszeństwo zakłada współpracę, na mocy której osoby konsekrowane pozostają do usług Kościoła. Charyzmat poszczególnych instytutów nie uwalnia ich spod zależności od hierarchii, tak co do sposobu życia, jak i prowadzonej działalności w imieniu Kościoła (PC, 8). Nie można więc oddzielać Kościoła charyzmatycznego od Kościoła instytucjonalnego czy hierarchicznego. Znane *prawo egzempcji* nie równa się niezależności (por. MR 13c). Hierarchia jest gwarantem autentyczności i wierności instytutów życia konsekrowanego i zobowiązana jest zapewnić im prawowitą autonomię²⁹.

Dokument *Mutuae relationes* położył nacisk na współpracę w ważnej dziedzinie formacji. Biskupi i przełożeni, w zgodnej i harmonijnej współpracy, powinni dać rzeczywiście pierwszeństwo obowiązkowi formacji. Wskazano na konkretne sposoby

²⁷ Jak wynika z treści dokumentów pod pojęciem „pasterze” należy rozumieć zarówno papieża jak i biskupów.

²⁸ Por. E. Gambari, *Per me vivere è la Chiesa*, dz. cyt., s. 125-161, 173-175, 253-270; tenże, *Życie zakonne po Soborze Watykańskim II*, dz. cyt., s. 556-576; M. Gołąb, *Czy zakony są jeszcze Kościołowi potrzebne?*, dz. cyt., s. 160-172.

²⁹ Kan. 586 § 1 przypominał: „Poszczególnym instytutom przyznaje się słuszną autonomię życia, zwłaszcza w zakresie zarządzania, dzięki której będą mogły posiadać w Kościele własną karność i zachować własne dziedzictwo, o którym jest mowa w kan. 578”. Zachęca również biskupów, by szanowali i popierali tę autonomię (kan. 586 § 2). Również adhortacja *Vita consecrata* przypominała, że wzgląd na wierność chryzmatowi wymaga pewnej wolności działania w dziedzinie życia wewnętrznego, by móc bronić i rozwijać własne dziedzictwo teologiczne, duchowe i apostołskie. Służba Kościołowi powszechnemu leży u podstaw pewnego ograniczenia uprawnień hierarchii lokalnej. Por. VC 50.

realizacji tego zadania, jak: żywa świadomość i doświadczalne przeżywanie misterium Kościoła; świadomość ożywiającej obecności Ducha Świętego, organizowanie spotkań w sprawach życia duchowego³⁰. *Mutuae relationes* zachęciło biskupów i przełożonych, każdego zgodnie z jego funkcją, do promowania znajomości – zarówno u osób konsekrowanych, jak i u przyszłych kleryków – nauki zawartej w dokumentach soborowych i papieskich: o episkopacie, o życiu konsekrowanym, o Kościele lokalnym, a także o relacjach, jakie powinny zachodzić między nimi³¹. Pełniejsza dojrzałość powołania kapłańskiego i do życia konsekrowanego zależy w decydującej mierze od formacji doktrynalnej, która zwyczajnie dokonuje się w ośrodkach naukowych na poziomie uniwersyteckim. Stąd zachęta dokumentu skierowana do biskupów i przełożonych zakonnych do odnowienia i rozwijania ośrodków studiów i czuwania nad nauczaniem, nad jego wiernością a wobec nauki, nad zwracaniem uwagi na potrzeby Kościołów lokalnych w zakresie pastoralnym³².

Instrukcja *Ripartire da Cristo* (RdC) wskazała zasady budowania wspólnoty komunii z pasterzami, przede wszystkim z papieżem i biskupami. Nie można bowiem kontemplować Oblicza Chrystusa bez dostrzeżenia go jaśniejącego w swoim Kościele. Kochać Chry-

³⁰ Por. MR 24. Mają to czynić biskupi, w duchu zgody z przełożonymi wspólnot życia konsekrowanego, szczególnie wśród księży diecezjalnych, gorliwych osób świeckich oraz wśród miejscowych osób życia konsekrowanego. Wspólnoty życia konsekrowanego winny pomagać w odpowiedni sposób ludziom współczesnym w uprawianiu modlitwy i pielęgnowaniu życia duchowego. Zakonni przełożeni i przełożone dołożą starań, by ich współbracia i współsiostry trwali wiernie w swym powołaniu. Niech zgodnie z potrzebami czasu starają się o wprowadzenie właściwych przystosowań do warunków kulturowych, socjalnych i ekonomicznych, zgodnych ze specyficznym powołaniem Instytutu. Por. MR 25-26.

³¹ Por. MR 29. Z tego względu zaleca się m.in. następujące inicjatywy: zjazdy biskupów i przełożonych zakonnych; specjalne kursy dla księży diecezjalnych, dla osób konsekrowanych i świeckich apostołów; studia i eksperymenty do formacji braci i sióstr zakonnych; opracowywanie dokumentów duszpasterskich dla owocnego przedstawienia danych tematów. To wszystko należy udostępnić jak najszerszemu gronu osób. Por. tamże.

³² Por. MR 32. Odnowa praktyki duszpasterskiej wymaga głębszego poznania wszystkich rzeczywistości, jakie dotyczą konkretnego życia ludzkiego i religijnego w miejscowych warunkach, aby mogła się zrodzić obiektywna refleksja teologiczna, dostosowana do rzeczywistości. Por. tamże.

stusa znaczy kochać Kościół w jego osobach i instytucjach. Ważnym problemem pozostaje przeciwstawianie się tendencjom odśrodkowym, podważającym zasady wiary i moralności, lojalność, działanie na rzecz jedności. Instrukcja z uznaniem odniosła się do tych osobach konsekrowanych, którzy angażują się intelektualnie w badanie delikatnych problemów naszej epoki, zachęcając jednocześnie do wierności umysłu i serca wobec Magisterium Kościoła (RdC 32).

Osoby konsekrowane winny wielkodusznie służyć Kościołowi lokalnemu poprzez specjalna misję, na miarę własnych sił i zgodnie ze swym charyzmatem, działając w pełnej komunii z biskupem na polu ewangelizacji i katechezy oraz życia parafialnego. Instytuty nie mogą powoływać się na swą uprawnioną autonomię ani nawet na przywilej egzempcji, który wielu z nich przysługuje, aby uzasadnić decyzje w swej istocie sprzeczne z wymogami organicznej komunii i zdrowego życia kościelnego. Decyzje dotyczące działalności duszpasterskiej osób konsekrowanych powinny być podejmowane i realizowane w ramach szczerego i otwartego dialogu między biskupami a przełożonymi różnych instytutów (VC 49).

Ponadto, dokumenty Kościoła podkreślają, aby ze względu na potrzebę lepszego wzajemnego poznania się, co stanowi niezbędną podstawę rzeczywistej współpracy, zwłaszcza na polu duszpasterskim, przełożeni i przełożone instytutów życia konsekrowanego wszelkich form utrzymywali stały kontakt z biskupami. Różnorodna i owocna żywotność Kościoła domaga się koordynowania licznych inicjatyw duszpasterskich. *Mutuae relationes* wskazało na potrzebę ciał koordynujących takie inicjatywy³³. Chodzi o środki instytucjonalne na rzecz współpracy między biskupami i przełożonymi, jak: rady, konferencje, komisje dokument wyróżnia trzy poziomy: diecezjalny, krajowy, powszechny. Na poziomie diecezji należy przypominać osobom konsekrowanym, że podlegają biskupowi w sprawach związanych z kultem publicznym, duszpasterstwem oraz apostołatem. Biskupowi zaleca się utworzenie urzędu wikariusza biskupiego dla osób życia konsekrowanego, by

³³ Por. MR 52 i nn.; P. G. Cabra, *La vita consacrata inserita nella comunione e nella pastorale della Chiesa*, w: *Vita consacrata un dono del Signore alla sua Chiesa*, dz. cyt., s. 361-362.

współpracowali w ramach posługi pastoralnej³⁴. *Mutuae relationes* wskazało, „ażeby księżom zakonnym zapewnić odpowiedni udział w Radach kapłańskich. Podobnie zakonni księża i siostry niech mają w Radach duszpasterskich proporcjonalne swe reprezentacje”³⁵. Własne działania instytutów powinny być jasno odróżnione od działań powierzonych przez biskupa jakiemuś instytutowi. Relacje mogą być regulowane poprzez umowę zgodną z prawem.

4. Współpraca z duchowieństwem³⁶

Komunia kościelna, w której kapłani i osoby życia konsekrowanego spotykają się ze sobą i uczestniczą w tym samym powołaniu do świętości, zobowiązuje do współpracy na wielu polach pracy duszpasterskiej. Konieczny jest wzajemny szacunek i głębokie obojętne zainteresowanie się, uczestniczenie osób konsekrowanych w życiu i w różnych działaniach Kościoła, obok duchowieństwa diecezjalnego³⁷. Kapłani diecezjalni i osoby konsekrowane, łącząc swoje siły umysłu i serca mogą tchnąć nowe życie w Kościół i sprawić, że jego obecność we współczesnym świecie będzie głęboko odczuwana. W jedności bowiem leży siła Kościoła. Ma to też znaczenie w duszpasterstwie powołań, gdyż młodzież na punkcie współpracy jest bardzo uczulona.

³⁴ Por. MR 54. Funkcja ta w niczym nie przynosi ujmy władzy przysługującej przełożonym. Do biskupa rezydencjalnego należy dokładne określenie osobowych funkcji tego stanowiska oraz zlecenie go, po dokładnym rozpatrzeniu sprawy, kompetentnej osobie, która zaznajomiona gruntownie z życiem konsekrowanym, ceni je i w jego rozwoju pragnie współdziałać. Mandat ten ma na celu niesienie pomocy w wykonywaniu zadania, jakie w zasadzie należy do samego biskupa. Z tego względu dokument zaleca, by w sprawie wyboru kandydata biskup konsultował się z osobami życia konsekrowanymi.

Por. P. G. Cabra, *La vita consacrata inserita nella comunione e nella pastorale della Chiesa*, w: *Vita consacrata un dono del Signore alla sua Chiesa*, dz. cyt., s. 363-364.

³⁵ MR 56. Do ordynariusza miejsca należy określenie niezbędnych kryteriów tego proporcjonalnego i właściwego udziału. Tamże.

³⁶ Pod pojęciem „duchowieństwo” w tym przypadku, zgodnie z treścią dokumentów Kościoła, należy rozumieć księży diecezjalnych.

³⁷ Por. M. Gołąb, *Czy zakony są jeszcze Kościołowi potrzebne?*, dz. cyt., s. 168-170.

Jan Paweł II w swoich przemówieniach często podkreślał potrzebę współpracy między klerem diecezjalnym a osobami życia konsekrowanymi. „Kapłani odczuwają potrzebę zaczerpnięcia w kontemplacji nowych sił i wsparcia do swojej pracy duszpasterskiej (...) muszą utrzymywać kontakt z klasztorami, które powinny ich przyjmować na rekolekcje, na okresy skupienia i dni odnowy. Z drugiej strony siostry zakonne powinny znaleźć w klerze spowiedników i kierowników duchowych, którzy byliby zdolni pomóc im lepiej rozumieć i lepiej przeżywać swoje poświęcenie się Bogu”³⁸.

Ze świadectwa współpracy rodzi się też, zdaniem papieża, właściwy powołaniu osób życia konsekrowanego udział w apostołstwie Kościoła, w jego uniwersalnej misji, która równocześnie na tyle różnych sposobów i poprzez różnorodność darów udzielanych przez Boga urzeczywistnia się pośród wszystkich narodów (por. *Redemptionis donum* 15 – dalej: RD). W apostołstwie, jakie spełniają osoby konsekrowane, ich oblubieńcza miłość do Chrystusa staje się w sposób niejako organiczny miłością Kościoła, jako Ciała Chrystusa, Kościoła jako Ludu Bożego – Kościoła, który sam jest równocześnie Oblubienicą i Matką. „Trudno opisywać w tym miejscu – i trudno wymieniać – na ile różnych sposobów osoby konsekrowane spełniają swą miłość ku Kościołowi poprzez apostołstwo. Jest ono zawsze zrodzone ze szczególnego daru Waszych Założycieli, który to dar, otrzymany od Boga i jako taki zatwierdzony przez Kościół, staje się charyzmatem całej wspólnoty. Ów dar odpowiada różnym potrzebom Kościoła i świata w poszczególnych momentach dziejów, a z kolei przedłuża się u utrwała w życiu zakonnych wspólnot jako jeden z trwałych elementów życia i apostołatu Kościoła” (RD 15).

Podstawowym miejscem takiej współpracy jest przede wszystkim parafia³⁹. Winna jednak nastąpić wzajemna wymiana doświadczeń, a przede wszystkim wzajemna znajomość istoty powołania, wzajemna wymiana darów, docenianie wkładu wspólnot życia konsekrowanego w życie parafialne, wzajemna promocja powołań

³⁸ Jan Paweł II, *Modlitwa podtrzymuje i zasila życie poświęcone Bogu*, w: Jan Paweł II, *O życiu zakonnym*, dz. cyt., s. 85; por. Cz. Parzyszek, *Przesłanie Jana Pawła II o życiu konsekrowanym*, art. cyt., s. 70.

³⁹ Por. P. G. Cabra, *La vita consacrata inserita nella comunione e nella pastorale della Chiesa*, w: *Vita consacrata un dono del Signore alla sua Chiesa*, dz. cyt., s. 364-369.

itp. Współpraca winna dotyczyć też różnych dziedzin życia i pracy apostołskiej potrzebnej w danej parafii. Duszpasterze parafialni i wywodzący się ze wspólnot życia konsekrowanego winni oddychać „dwoma płucami”: eklezjalnością Kościoła lokalnego i tożsamością życia konsekrowanego (por. MR 37, 56). Różnorodność oraz komplementarność powołań i posług w Kościele rzuca światło na istotę życia konsekrowanego i jego specyficzną rolę. Jako „eksperci komunii” osoby konsekrowane są wezwane, by być w świecie świadkami i twórcami tego „komunijnego stylu”. Poprzez codzienne przeżywanie wspólnoty życia, modlitwy i apostołstwa stają się znakiem braterskiej komunii. Odnowiona obecność osób konsekrowanych w misji Kościoła dla celów ewangelizacyjnych i dla promocji ludzkiej nie byłaby w pełni autentyczna, gdyby musiała się wyrzec, choćby tylko częściowo, specyficznych cech życia konsekrowanego i charakteru właściwego każdemu instytutowi⁴⁰. Dzieło współpracy nabierze skutecznej mocy, gdy zainteresowane strony będą przeświadczone o konieczności, naturze i roli tego rodzaju współpracy i będą ją podejmować we wzajemnym zaufaniu i poszanowaniu⁴¹.

5. Współpraca z innymi instytutami życia konsekrowanego

Dekret soborowy *Perfectae caritatis* mówiąc o zasadach przystosowanej odnowy życia konsekrowanego przypomniał, że jest rzeczą słuszną, aby wszystkie instytuty uczestniczące w życiu Kościoła, z jednej strony zadbały o współpracę wszystkich członków danego instytutu (PC 4), z drugiej zaś strony, aby miały świadomość, że każdy z instytutów uczestniczy w życiu Kościoła (PC 2) i ma swój niezastąpiony wkład w realizację zbawczego posłannictwa Kościoła w świecie⁴². Instytuty życia konsekrowanego łą-

⁴⁰ Por. PC 8; MR 26, 39. Jak można się przekonać podczas lektury tego dokumentu ten wymóg powtarza się stale; ma bez wątpienia stanowić nieustanne zobowiązanie wspólnot życia konsekrowanego.

⁴¹ Por. MR 14a, 14b, 15; D. Wider, *Życie oddane na własność Bogu*, Kraków 1996, s. 74-75; P. Liszka, *Oczekiwania Kościoła i świata wobec życia zakonnego dzisiaj*, „Życie konsekrowane” 2 (1998), s. 54-62; M. Kowalczyk, *Komplementarność apostołskiej misji Kościoła*, dz. cyt., s. 80.

⁴² Por. M.B. Kruszyłowicz, *Wymiar eklezjalny życia konsekrowanego*, w: *Communio consecrata*, art. cyt., s. 116-125; L. Balter, *Wyjęci spośród ludzi*,

czą się ze sobą poprzez wiele elementów wspólnych: profesję rad ewangelicznych, gotowość do służenia Kościołowi i braciom, wiele wspólnych zadań czy cech duchowości.

Adhortacja *Vita consecrata* uzasadnia potrzebę takiej współpracy w ten sposób, że w ramach wspólnej rzeczywistości życia konsekrowanego, „istnieją drogi odrębne, ale komplementarne. Zakonnicy i zakonnice całkowicie oddani kontemplacji w szczególny sposób są obrazem Chrystusa «oddającego się kontemplacji na górze» (LG 46). Osoby konsekrowane prowadzące życie czynne ukazują Go «zwiastującego rzeszom królestwo Boże, bądź uzdrawiającego chorych i ułomnych, a grzeszników nawracającego do cnoty, bądź błogosławiącego dzieciom i dobrze czyniącego wszystkim» (LG 46). W szczególny sposób służą nadejściu królestwa Bożego osoby konsekrowane w Instytutach Świeckich, które łączą w swoistej syntezie wartości konsekracji i świeckości (...) «starają się na podobieństwo zaczynu przepoić wszystko duchem ewangelicznym dla umocnienia i wzrostu Ciała Chrystusa» (KPK kan. 713 § 1)” (VC 32).

Osoby konsekrowane winny zatem współpracować ze sobą dla skutecznego wypełniania ich misji w Kościele, czy bezpośrednio czy też poprzez konferencje czy rady wyższych przełożonych⁴³. *Kodeks Prawa Kanonicznego* broniąc autonomii i charyzmatów poszczególnych instytutów, potwierdza użyteczność takich ciał współpracy i wyznacza im potrójny cel: jednoczenie sił, by móc pełniej osiągać cele poszczególnych instytutów; omawianie wspólnych spraw oraz tworzenie właściwej koordynacji i współpracy z konferencjami biskupów i z poszczególnymi biskupami (kan. 708-709). Na stopniu krajowym jako ciała do wzajemnej współpracy są zalecane przez *Mutuae relationes* komisje mieszane, złożone z biskupów i przełożonych wyższych jako organy doradcze i pomocnicze (MR 63).

Najkrótsze i zwięzłe uzasadnienie współpracy między instytutami życia konsekrowanego różnych form znajdujemy w adhortacji

ale użyteczni dla świata. Zbawcze posłannictwo zakonów w świecie, w: *Odpowiedzialni za świat, Powołanie człowieka*, t. 5, red. L. Balter, Poznań–Warszawa, 1982, s. 153-164.

⁴³ Por. PC 23; MR 21; VC 52. Por. G. Nardin, *Il movimento d'unione tra gli stati di perfezione*, „Commentarium pro Religiosis” 42 (1961), s. 105-108.

Vita consecrata. Przede wszystkim poczucie komunii kościelnej wymaga umacniania braterskich więzów i wzajemnej współpracy. Dalej, jest naturalne, czytamy w adhortacji, że osoby połączone wspólnym pragnieniem naśladowania Chrystusa i ożywiane przez tego samego Ducha ukazują poprzez współpracę pełnię Ewangelii miłości. Instytuty te są powołane, aby być przykładem braterstwa, które stanie się zachętą dla innych członków kościelnej wspólnoty w ich codziennym trudzie świadczenia o Ewangelii (VC 52).

Adhortacja kończy rozważania na temat współpracy między różnymi instytutami słowami św. Bernarda: „Podziwiam je wszystkie. Pod względem obserwancji jestem członkiem jednego z nich, ale w miłości należę do wszystkich. Wszyscy potrzebujemy siebie nawzajem: duchowe dobro, którego nie posiadamy, otrzymujemy od innych (...) Tutaj, na ziemi wygnania, Kościół jest jeszcze w drodze i – jeśli można tak powiedzieć – wciąż jest wieloraki: jest jednolitą wielością i wieloraką jednością. Wszystkie nasze odmienności, które objawiają bogactwo darów Bożych, będą istnieć także w jednym domu Ojca, gdzie mieszkań jest wiele. Teraz istnieje podział łask: wówczas będziemy odróżnieni w chwale. Istotą jedności – zarówno tutaj, jak i tam – jest ta sama miłość” (VC 52)⁴⁴.

6. Współpraca ze świeckimi

Instytuty życia konsekrowanego zawsze wywierały wpływ na innych, dzięki czemu osoby świeckie pragnęły uczestniczyć w dobrach duchowych i w działalności danego instytutu. W ten sposób powstały oblaci, tercjarze, osoby agregowane lub afiliowane do

⁴⁴ Przykładem takiej współpracy według św. Wincentego Pallottiego jest założone przez niego w 1835 roku Dzieło Zjednoczenie Apostolstwa Katolickiego. Pragnął on współpracy wszystkich stanów w Kościele. Jego motyw założenia był bardzo jasny: dobro czynione w pojedynkę jest słabe i kruche; to co czynimy razem ma swoją moc oddziaływania. Por. S. Freeman, *The culture of collaboration from the time of St. Vincent Pallotti*, „Apostolato Universale” 8(2002), s. 61-77; St. Stawicki, *La cooperation passion d'une vie. Vie et maniere de vivre de Vincent Pallotti (1795-1850), fondateur de L'Union de l'Apostolat Catholique*, Kigali 2004; Cz. Parzyszek, *Duchowość apostołska według św. Wincentego Pallottiego*, Ząbki 2004, s. 193-200; tenże, *Zjednoczenie Apostolstwa Katolickiego – wciąż aktualna propozycja pastoralna*, „Warszawskie Studia Pastoralne”, 10(2009), s. 110-154; tenże, *Nowa ewangelizacja – drogą Kościoła do nadziei*, Ząbki 2010, s. 382-437.

jakieś rodziny życia konsekrowanego. Wiele rodzin życia konsekrowanego posiada trzecie zakony świeckie lub własne zrzeszenia z nimi związane albo członków zrzeszonych analogicznie do tego, jak to zostało przewidziane dla instytutów świeckich (kan. 725). Wzajemne relacje bardzo ubogaczyły jednych i drugich.

W przypadku instytutów monastycznych i kontemplacyjnych relacje z wiernymi świeckimi mają charakter przede wszystkim duchowy – jak stwierdza adhortacja *Vita consecrata* (54) – natomiast w przypadku instytutów oddających się działalności apostołskiej, wyrażają się w różnych formach współpracy. Często są zapraszani do głębszego uczestnictwa w duchowości i misji instytutu. Członkowie instytutów świeckich nawiązują relacje z wiernymi świeckimi w zwyczajnych sytuacjach codziennego życia (por. VC 54).

Ważnym elementem życia duchowego, zwłaszcza w obecnej cywilizacji coraz bardziej ruchliwej i głośniejszej, zdaniem Jan Pawła II, są strefy milczenia i spokoju. Wspólnoty życia konsekrowanego, zdaniem papieża, mają niepowtarzalną szansę stawiania się takimi miejscami pokoju i życia wewnętrznego. Ojciec Święty przestrzegł osoby konsekrowane przed uleganiem wewnętrznym naciskom i zachęcał do tradycyjnych środków skupiania się. „Usiłujcie raczej wychowywać Waszych gości i rekolektantów do cnoty milczenia”⁴⁵ Istnieją również zrzeszeni świeccy, którzy czerpią z bogactwa duchowości i dziedzictwa wspólnot życia konsekrowanego⁴⁶.

Domy wspólnot życia konsekrowanego winny być dla nich coraz bardziej otwarte i bardziej gościnne. I choć w każdym z nich ma być przestrzeń objęta klauzurą, to nie da się za nią do końca ukryć ani wspólnoty, ani jednostek. Umiejętność współpracy z innymi, jakość relacji utrzymywanych wewnątrz wspólnoty, auten-

⁴⁵ Jan Paweł II, *Głupota w oczach świata jest mądrością w Duchu Świętym*, w: Jan Paweł II, *O życiu zakonnym*, dz. cyt., s. 112; por. Jan Paweł II, *Bogactwo żywej wiary w sercu Kościoła*, w: Jan Paweł II, *O życiu zakonnym*, dz. cyt., s. 10.

⁴⁶ Por. M. Zago, *Laici associati nell'odierno contesto ecclesiale*, w: *Studi e saggi sulla Vita consecrata*, dz. cyt., s. 201-215. Istnieją dawne zakony, z którymi związany jest Trzeci Zakon; są instytuty misyjne, które stawiają na współpracę ze świeckimi. Są też instytuty życia konsekrowane współpracujące ściślej na płaszczyźnie wychowania, międzynarodowe czy też mające długą historię współpracy ze świeckimi. Tamże, s. 207-208; G. L. Pussino, *Laici e persone consacrate: quali rapporti?*, w: A. Vari, *Consacrati da Dio dono alla Chiesa e al mondo*, art. cyt., s. 355-356.

tyczność życia ślubami – to wszystko ma zawsze rangę świadectwa. Otwierając się na świeckich nie można zapomnieć, iż istnieje wobec nich obowiązek posługi formacyjnej. Formacja ta, zgodnie z potrzebami Kościoła i specyfiką danego instytutu, zakłada zawsze solidny przekaz depozytu wiary, umacnianie elementów wspólnototwórczych, pogłębianie samoświadomości eklezjalnej, uwrażliwienie na ludzi potrzebujących pomocy i kształtowanie konkretnych form, poprzez które osoby świeckie wnoszą chrześcijańską wizję człowieka i wrażliwości społecznej w różnorodne dziedziny ich życia zawodowego.

Otwarcie na świeckich obejmuje też ruchy, stowarzyszenia i organizacje katolickie⁴⁷. Ze względu na charyzmatyczne pochodzenie nowych ruchów, osoby konsekrowane mogą odnaleźć w nich pewne siły witalne, jak: radykalny wybór wartości ewangelicznych, mocne doświadczenie życia wspólnotowego, głębokie życie modlitwy, skuteczność apostołatu, doświadczenie słowa Bożego, prosty i radosny styl życia czy wizje głębokiego kościelnego oddechu⁴⁸. W różnego tego rodzaju wspólnotach osoby konsekrowane posługują, ubogacając je własnym dziedzictwem duchowym i wielorakimi skarbami mądrości i doświadczenia oraz różnymi formami apostołstwa i zaangażowania misyjnego. Osoby konsekrowane, które wchodzi do nowych ruchów mogą doświadczyć ryzyka: podwójnej przynależności, podwójnej duchowości, czy podwójnej misji apostołskiej ze stratą sił i energii dla służby własnemu charyzmatowi, co może w konsekwencji prowadzić do wytworzenia podwójnej osobowości⁴⁹. Współpraca i współdziałanie ze świeckimi należy zatem do podstawowych zadań instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego, bowiem razem tworzą wspólnotę Kościoła⁵⁰.

⁴⁷ Por. tamże, s. 86; Cz. Parzyszek, *Przesłanie Jana Pawła II o życiu konsekrowanym*, art. cyt., s. 76-77.

⁴⁸ Por. P. Spiller, *Charyzmat życia zakonnego w Kościele*, w: *Formacja zakonna - 4*, w: *W trosce o ducha*, red. J. W. Gogola, Kraków 1998, s. 100.

⁴⁹ Por. P. Spiller, *Charyzmat życia zakonnego w Kościele*, w: *Formacja zakonna - 4*, dz. cyt., s. 101-103.

⁵⁰ Współdziałanie laikatu i osób konsekrowanych widoczne jest w sposób szczególny odnośnie do instytutów świeckich, z racji ich posłannictwa w świecie. Por. J. Słomińska, *Świeckość członków instytutów świeckich*, w: *Z Chrystusem w świecie*, red. M. Chmielewski, W. Słomka, K. Stawecka, Lublin 1997,

Na zakończenie warto przytoczyć zasadne pytanie, postawione przez E. K. Fleran: czym osoby konsekrowane mogą ubogacić świeckich, jak i czym świeccy mogą ubogacić osoby konsekrowane⁵¹. Gdy chodzi o pierwsze pytanie: czym osoby konsekrowane mogą ubogacić świeckich, autorka bazując na dokumentach Kościoła podkreśla niektóre dziedziny życia. Przede wszystkim, poprzez praktykę rad ewangelicznych wskazują drogę, jak żyć w sposób uporządkowany i zharmonizowany w odniesieniu do swojego ciała, swojej woli i dóbr materialnych. Osoby konsekrowane mają być wytrawnymi przewodnikami po drogach życia duchowego (VC 55, 93). Ważna jest też pomoc w przyjęciu prawdy, że Bóg jest Miłością, i odkrywanie jej w codziennym życiu (ChL 34); prawda ta stanowi jądro ewangelizacji. Ponadto ważna jest pomoc w budowaniu osobistej relacji z Jezusem Chrystusem, w stawianiu się człowiekiem wiary (VC 74), w pogłębianiu modlitwy osobistej i wspólnotowej oraz słuchanie i życie słowem Bożym (VC 39, 94; NMI 32, 39), w odkrywaniu tajemnicy Krzyża (VC 24). Ponadto wspólnoty życia konsekrowanego winny być środowiskiem braterskiej komunii, a przez to bodźcem dla wszystkich ochrzczonych (NMI 43). Wspólnoty życia konsekrowanego winny inspirować świeckich do udziału w swoim charyzmacie i posłannictwie (VC 56). Zatem życie konsekrowane może stać się „jednym z widzialnych śladów, które Trójca Święta pozostawia w historii, aby wzbudzić w ludziach zachwyt pięknem Boga i tęsknotę za Nim” (VC 20)⁵².

Czym świeccy mogą ubogacić osoby konsekrowane? Świeccy poprzez fakt zaangażowania w sprawy świata bardziej znają jego rzeczywistość i problemy. Mogą zatem świadczyć i przypominać osobom konsekrowanym o znaczeniu rzeczywistości ziemskich i doczesnych w zbawczym planie Boga (ChL 55; VC 73). Świeccy nie tylko przyczyniają się do trafnego odczytywania znaków czasu,

s. 190-204; H. Misztal, *Doskonali w miłości. Świeccy święci i błogosławieni*, Lublin 1992. Również odnosi się do stanu wdów i dziewic konsekrowanych w Kościele. Por. F. Bogdan, *Prawo zakonów, instytutów świeckich i stowarzyszeń życia apostołskiego*, Poznań 1988, s. 30; W. Łyko, *O eklezjalną nobilitację wdowieństwa*, „Via consecrata” 4 (2002), s. 49-52; E. J. Jezierska, *Kobiety konsekrowane w życiu Kościoła pierwotnego*, „Życie konsekrowane” 3 (2001), s. 35.

⁵¹ Por. E. K. Fleran, *Wspólnota ewangelizacyjna: zakony i świeccy*, w: *Communio consecrata*, dz. cyt., s. 104-113.

⁵² Por. tamże, s. 104-111.

ale również do wypracowywania programów ewangelizacyjnych dostosowanych do potrzeb dnia dzisiejszego (VC 73). Mogą wskazać, jak należy dotrzeć do ludzi z Ewangelią, jakim językiem ją przepowiadać, na co zwrócić szczególną uwagę. U wielu wiernych świeckich spotyka się osoby oddane bez reszty Jezusowi i postępujące gorliwie na drogach życia wewnętrznego. Ich styl życia, głęboka wiara i zaangażowanie w sprawy świata i Kościoła stają się wyzwaniem dla osób konsekrowanych i mobilizują ich do pełniejszego upodobniania się do Chrystusa. Ponadto, dzięki osobom świeckim duchowość i działalność danego instytutu promieniuje poza jego obręb, przysparzając mu nowych energii do działania. W ten sposób rozszerza się znajomość duchowości i posłannictwa, co równocześnie rodzi nowe powołania.

Summary

Dogmatic Constitution on the Church *Lumen Gentium* stated clearly that the consecrated life is a vital part of the Church and „undeniably belongs to its life and holiness” (LG 44). Religious communities should consider the needs of the Universal Church and individual dioceses. (PC 20). Consecrated persons engaged into the force and the sanctity of the Church should strongly feel the need to cooperate with all those who represent the Church: its pastors, clergy, other religious communities and the laity, both theoretically and in apostolic activity.